

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

השתלבות יוצאי אתיופיה בצה"ל

מוגש לוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כתיבה: פלורה קוך דבידוביץ'

אישור: הודיה קין, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

ה' בכסלו תשע"ב

1 בדצמבר 2011

תמצית

מסמך זה נכתב לבקשת חה"כ דני דנון, יו"ר ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, לקראת דיון בנושא שילוב יוצאי אתיופיה בצה"ל. בחלקו הראשון של המסמך יוצגו נתונים המאפשרים לקבל תמונת מצב על מידת ההשתלבות של יוצאי אתיופיה בשירות בצה"ל, ובהם נתונים על שיעור הגיוס; ציוני הקב"א (קבוצת האיכות); שיעור המתגייסים למערכי הגיוס השונים; שיעורי הנשירה מהשירות הצבאי; שיעור המשרתים שירות קבע ושיעורי הכליאה בקבוצת אוכלוסייה זו במהלך השירות הצבאי. בחלקו השני של המסמך ייסקרו כמה תוכניות מרכזיות שצה"ל מפעיל, חלקן בשיתוף גורמים נוספים, לקידום השתלבותם של יוצאי אתיופיה בשירות הצבאי. נוסף על כך יוצג בחלק זה של המסמך מידע תמציתי על השתלבות יוצאי אתיופיה במכילות הקדם-צבאיות.

עיקרי הממצאים העולים במסמך

- בעבור בני נוער עולים רבים השירות הצבאי או הלאומי הוא מדד המבטא תחושה של שייכות והשתלבות בחברה הישראלית. נוסף על כך רבים מהם רואים בשירות הצבאי זירה מרכזית למימוש אזרחותם.
- בבחינת אופן ההשתלבות של יוצאי אתיופיה בשירות בצה"ל יש להתייחס לכמה גורמים, ובהם: השיעור הנמוך של בעלי תעודת בגרות בקבוצת אוכלוסייה זו בהשוואה לכלל האוכלוסייה; הרקע המשפחתי והסוציו-אקונומי המורכב, ומידת המוכנות לשירות צבאי. גורמים אלה עשויים להשפיע על יכולתם לעמוד בהצלחה במבחני המיון בתהליך הגיוס ועל אופן התמודדותם עם אתגרים שונים בשירות עצמו.
- בהקשר זה יצוין כי ממצאי המשרד לקליטת העלייה ומכון ברוקדייל משנת 2010 מצביעים על כך שכ-35% מכלל יוצאי אתיופיה ילידי ישראל וכ-43% מכלל ילידי אתיופיה גילאי 16-17 חוששים מהשירות הצבאי (לעומת 20%-30% מכלל בני נוער העולים ממדינות אחרות), וכי שיעור בני נוער יוצאי אתיופיה המעוניינים להשתתף בתוכניות הכנה לשירות צבאי גבוה פי-1.5 לערך משיעורם בקרב בני נוער עולים ממדינות אחרות. ממצאים אלה עשויים להצביע על הצורך בהרחבת היקף תוכניות ההכנה לשירות הצבאי בעבור עולים בכלל ויוצאי אתיופיה בפרט, וכן על צורך בהרחבת הערוצים להעברת מידע בנושא השירות בצה"ל.
- כיום משרתים שירות חובה בצה"ל כ-5,600 יוצאי אתיופיה (כ-4,000 בנים וכ-1,600 בנות) שהם כ-12% מכלל העולים המשרתים בצה"ל.
- ככלל, שיעור הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה ילידי הארץ, הן בנים והן בנות, גבוה משיעור הגיוס בקרב ילידי אתיופיה ואף משיעור הגיוס בכלל האוכלוסייה.
- שיעור הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה (בנים) ילידי 1987-1990 הוא כ-86%, גבוה משיעור הגיוס בקרב ילידי שנים אלו בכלל האוכלוסייה (בין 74.3% ל-76.8%). שיעור הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה ילידי ישראל גבוה במיוחד – 91% בקרב ילידי 1990.

- שיעור הגיוס בקרב יוצאות אתיופיה ילידות השנים 1987–1990 הוא 53% בממוצע, נמוך מעט משיעור הגיוס בקרב הבנות בכלל האוכלוסייה (57% בממוצע). יצוין כי שיעור הגיוס בקרב יוצאות אתיופיה ילידות ישראל גבוה פי יותר מ-1.5 מהשיעור המקביל בקרב ילידות אתיופיה, 79.2% מכלל ילידות שנת 1990.
- ציון הקב"א (קבוצת האיכות) משמש את צה"ל לשיבוץ ראשוני של חיילים בשירות חובה ונע בין 41 ל-56. יחד עם נתונים נוספים ציון הקב"א הוא סף לקבלת זימון ליחידות המובחרות בצה"ל ועשוי להשפיע על יציאה לקצונה ועל שיבוץ למקצועות מסוימים בצבא.
- נתוני צה"ל מצביעים על פערים ניכרים בין ציוני הקב"א של יוצאי אתיופיה לציונים בכלל המתגייסים: כ-52% מכלל יוצאי אתיופיה וכ-59% מכלל יוצאות אתיופיה (ילידי שנת 1990) קיבלו ציוני קב"א נמוכים מ-47, וכאמור, לנתון זה השלכה על השיבוץ ביחידות ובתפקידים – בצבא. הנתונים המקבילים הם כ-23.2% מכלל המתגייסים וכ-16.6% מכלל המתגייסות ילידי אותה שנה.
- כ-1.5% מכלל יוצאי אתיופיה וכ-1.3% מכלל יוצאות אתיופיה קיבלו ציון קב"א שבין 54 ל-56, שיעור נמוך במידה ניכרת משיעור בעלי ציון זה בכלל המתגייסים, 25.8% מכלל הבנים ו-19% מכלל הבנות.
- בשנים 2006–2009 שובצו יותר מ-40% מכלל יוצאי אתיופיה (בנים) במערכי הלחימה וחלה עלייה בשיבוצם בתפקידי מינהלה (מ-16.7% בשנת 2006 ל-25.4% בשנת 2009). במקביל חלה בשנים האמורות ירידה בשיעור יוצאי אתיופיה המשובצים לתפקידי נהיגה, מ-17.7% ל-10.6%.
- בשנים 2007–2010 חלה ירידה בשיעור החיילים יוצאי אתיופיה אשר השתחררו מצה"ל בטרם השלימו את תקופת השירות המלאה מ-27.7% ל-20.4%, ובשנת 2010 היה שיעורם גבוה ב-5% מהשיעור המקביל בקרב כלל החיילים (15.4%). רוב המקרים של סיום השירות בקרב יוצאי אתיופיה היו בגין "התנהגות רעה או חמורה".
- שיעור יוצאות אתיופיה המשתחררות בטרם השלימו את תקופת השירות המלאה בשנת 2010 היה כ-9.8%, גבוה מהשיעור המקביל בקרב כלל החיילות (7.2%). הסיבות העיקריות לשחרור המוקדם היו "פרטי" ו"נפשי".
- שיעור ה"מיצוי לפיקוד זוטר" (הכוונה היא לסיום הכשרה צבאית, כגון קורס קצינים וקורס מפקדים, או סיום מסלול להכשרת לוחמים) בקרב יוצאי אתיופיה נמוך במידה ניכרת משיעור המקביל בכלל האוכלוסייה (כ-8% לעומת 14% בהתאמה). שיעור המיצוי לקצונה בקרב החיילים יוצאי אתיופיה נמוך במידה ניכרת גם מהשיעור המקביל בכלל החיילים (2% לעומת 7% בהתאמה). לעומת זה שיעור המיצוי לקצונה בקרב יוצאות אתיופיה הוא כ-6%, קרוב לשיעור המקביל בכלל החיילות (7%).

- **שיעור יוצאי אתיופיה הכלואים כיום בבתי-כלא צבאיים הוא כ-12% מכלל הכלואים, שיעור גבוה במידה ניכרת ביותר משיעור יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה (כ-1.5%).**
- **בשנים 2007–2010 לא חל שינוי של ממש בשיעור החיילים הכלואים מכלל החיילים יוצאי אתיופיה, והוא נותר יותר מכפול משיעור הכלואים בכלל חיילי צה"ל (52.9% לעומת 25.4% בהתאמה בשנת 2010). לעומת זה חלה בשנים אלו ירידה ניכרת בשיעור החיילות הכלואות מכלל החיילות יוצאות אתיופיה, מ-17.4% ל-10.5%, אך גם שיעור זה (10.5%) היה גבוה יותר מפי-שלושה משיעור הכלואות בכלל החיילות (3.3%).**
- **הסיבות המרכזיות לכליאת חיילים יוצאי אתיופיה היו עבירות עריקות (55%), נפקדות (25%) ומשמעת (15%).**
- **לנוכח שיעור הכליאה הגבוה בקרב חיילים יוצאי אתיופיה צה"ל מפעיל תוכניות שונות בבסיסי הכליאה לעידוד חיילים כלואים מקבוצת אוכלוסייה זו לחזור לשירות תקין, ובהן סדנאות העצמה; שיחות פרטניות והרצאות קצינים יוצאי אתיופיה כמודל לחיקוי ועידוד לחזרה לשירות תקין; ימי עיון בנושא השתלבות יוצאי אתיופיה בצה"ל ועוד.**
- **כ-564 יוצאי אתיופיה משרתים כיום בצבא הקבע. אף ששיעור יוצאי אתיופיה המשרתים שירות קבע מכלל יוצאי אתיופיה בצה"ל נמוך במידה ניכרת משיעור המשרתים בקבע מכלל המשרתים בצה"ל, שיעור יוצאי אתיופיה המשרתים שירות קבע מכלל המשרתים שירות קבע הוא כ-1.4%, קרוב מאוד לשיעורם בכלל האוכלוסייה.**
- **צה"ל, בשיתוף עם המשרד לקליטת העלייה וגורמים נוספים, מפעיל תוכניות שמטרתן לסייע לבני נוער יוצאי אתיופיה להשתלב בשירות הצבאי. חלק מתוכניות ההכנה מתקיימות לפני הגיוס וחלקן מתקיימות עם תחילת השירות.**
- **המכינות הקדם-צבאיות הוקמו במגמה להכין את בני הנוער בוגרי מערכת החינוך לשירות מלא ומשמעותי בצה"ל. שיעור יוצאי אתיופיה בכלל החניכים במכינות הקדם-צבאיות כיום הוא כ-4%, גבוה משיעורם בכלל האוכלוסייה. מהתייחסות המכינות הקדם-צבאיות לנושא ההשתלבות של יוצאי אתיופיה בהן עולה כי חניכים יוצאי אתיופיה זקוקים לסיוע רב מזה שניתן במסגרת חוק המכינות הקדם-צבאיות, התשס"ח-2008, וכי המכינות משקיעות משאבים ניכרים בגיוס מקורות סיוע נוספים לצורך זה.**

1. רקע

מחקרים מצביעים על כך שבעבור בני נוער עולים רבים השירות הצבאי והשירות הלאומי הם מדד המבטא תחושה של שייכות והשתלבות בחברה הישראלית, ופעמים רבות הוא נתפס על-ידי בני נוער עולים כזירה מרכזית למימוש אזרחותם. נוסף על כך, השירות הצבאי/הלאומי מאפשר היכרות עם החברה הישראלית ומשמש מסגרת לרכישת ניסיון ומיומנויות מקצועיות שעשויות לשמש את בני הנוער בעתידם המקצועי.¹

במסגרת המחקר "בני נוער עולים בישראל – תמונת מצב עדכנית" שנערך על-ידי המשרד לקליטת העלייה ומרכז "מאיר-סג"ל-מכון ברוקדייל" ופורסם בשנת 2010 נשאלו בני נוער גילאי 16-17 שעלו ממגוון מדינות על כוונתם ורצונם לשרת בצה"ל ועל מידת המוכנות שלהם לשירות צבאי. ממצאי המחקר מצביעים על שיעור גבוה במיוחד של בני נוער המעוניינים ומתכוונים להתגייס לצה"ל או לשירות לאומי בקרב **יוצאי אתיופיה ילידי ישראל** (86% ו-95% בהתאמה) ועל שיעורים מעט נמוכים יותר בקרב **יוצאי אתיופיה ילידי אתיופיה** (74% ו-84% בהתאמה).²

כיום משרתים שירות חובה בצה"ל כ-5,600 יוצאי אתיופיה (כ-4,000 גברים וכ-1,600 נשים), שהם כ-12% מכלל העולים המשרתים בצה"ל.³ למרות השיעור הגבוה של המתגייסים לצה"ל בכלל יוצאי אתיופיה (בעיקר בקרב הגברים), עדיין ניכרים פערים בין קבוצת אוכלוסייה זו לכלל קבוצת המתגייסים לצה"ל, הבאים לידי ביטוי בין היתר בציוני קב"א (קבוצת איכות)⁴ נמוכים במידה ניכרת מציוני כלל המתגייסים, בשיעורים גבוהים של נשירה מהשירות הצבאי, בשיעורים נמוכים יחסית של מיצוי לקצונה (סיום הכשרה צבאית, כגון קורס קצינים וקורס מפקדים, או סיום מסלול להכשרת לוחמים) ובשיעורים גבוהים של כליאה במהלך השירות.⁵

יצוין כי בבחינת אופן ההשתלבות של יוצאי אתיופיה בצה"ל יש להתייחס לכמה גורמים שמשפיעים על יכולתם לעמוד בהצלחה במבחני המיון בתהליך הגיוס ולהתמודד עם אתגרים שונים בשירות הצבאי עצמו. בין הגורמים הללו: השיעור הנמוך של בעלי תעודת בגרות בהשוואה לכלל אוכלוסיית התלמידים⁶ והרקע המשפחתי והסוציו-אקונומי המורכב לעתים שממנו הם מגיעים. נוסף על אלה יש לציין כי

¹ המשרד לקליטת העלייה, "מאיר-סג"ל-מכון ברוקדייל" – מרכז אנגלברג לילדים ולנוער, בני נוער עולים בישראל – תמונת מצב עדכנית, כתבו פאולה כאהן-סטרבצ'ינסקי, דגנית לוי וצ'סלב קונסטנטינוב, יולי 2010.

² שם.

³ צה"ל – לשכת הרמטכ"ל, לשכת ראש אגף כוח-האדם, רס"ל שגיאה בן-אהרון, עוזר ראש הלשכה, מכתב, 3 באוקטובר 2011.

⁴ מבחן הקב"א משמש את צה"ל לשיבוץ ראשוני לתפקידים בשירות חובה, באופן שמאפשר התאמה בין כישורי החייל ובין דרישות התפקיד וצורכי הצבא. ציון הקב"א נע בין 41 (הציון הנמוך ביותר) ל-56 (הציון הגבוה ביותר). הקב"א מחושבת על בסיס צירופים שונים של כמה מרכיבים שנמדדים בתהליך ההתייצבות בלשכת הגיוס, ובהם: יכולת חשיבה, שנקבעת באמצעות מבחנים פסיכוטכניים; השכלה, כפי שנקבעה במסגרת אימות הנתונים, והתאמה למסגרת הצבאית. ציון הקב"א, יחד עם הנתונים הנוספים, משמש סף לקבלת זימון למיון ליחידות מובחרות ומרכיב ביציאה לקצונה ובשיבוץ למקצועות ספציפיים בצבא.

מאתר האינטרנט של צה"ל, <http://www.aka.idf.il/Main/giyus/general.aspx?catId=58436&docId=74856>, כניסה: 26 באוקטובר 2011.

⁵ הודעת דובר צה"ל מ-19 במאי 2011, שם, http://dover.idf.il/IDF/News_Channels/today/2011/05/1903.htm, כניסה: 25 באוקטובר 2011.

⁶ שיעור הזכאות לתעודת בגרות בקרב תלמידים יוצאי אתיופיה בשנת 2010 היה כ-42%, נמוך במידה ניכרת מהשיעור המקביל בכלל התלמידים היהודים, שהיה באותה שנה כ-65%. מרכז המחקר והמידע של הכנסת, השתלבותם של יוצאי אתיופיה במערכת החינוך – מסמך עדכון, 26 ביוני 2011.

ממצאי המשרד לקליטת העלייה ומכון ברוקדייל⁷ המוזכרים לעיל מצביעים על שיעור גבוה של חוששים מהשירות הצבאי בקרב יוצאי אתיופיה, כמפורט להלן: כ-35% מכלל יוצאי אתיופיה ילידי ישראל וכ-43% מכלל ילידי אתיופיה גילאי 16-17 חוששים מהשירות הצבאי (לעומת 20%-30% מכלל בני הנוער העולים ממדינות אחרות). נוסף על כך, שיעור בני הנוער יוצאי אתיופיה המעוניינים להשתתף בתוכניות הכנה לשירות צבאי גבוה פי כ-1.5 משיעור המעוניינים בקרב בני הנוער העולים ממדינות אחרות.⁸ ממצאים אלה עשויים להצביע על צורך בחיזוק הערוצים להעברת מידע בנושא השירות הצבאי והלאומי לבני נוער עולים בכלל וליוצאי אתיופיה בפרט, ובפתיחת מסגרות נוספות של הכנה לשירות.⁹

יש לציין כי השיעור הנמוך יחסית של חיילים יוצאי אתיופיה בתפקידים שצה"ל מגדיר איכותיים זכה להתייחסות בהחלטת הממשלה מס' 3116, מ-10 בפברואר 2008, בדבר תוכנית חומש לשיפור קליטת בני העדה האתיופית. בהחלטה נקבע כי המשרד לקליטת העלייה בשיתוף עם צה"ל יפעיל תוכניות וקורסים שונים שמטרתם להכין בני נוער יוצאי אתיופיה לשירות ולקדם את השתלבותם בתפקידים איכותיים בצה"ל.¹⁰

2. נתונים על ההשתלבות של יוצאי אתיופיה בשירות בצה"ל

בפרק זה יוצגו נתוני אגף כוח-האדם בצה"ל בנושאים שונים שיפורטו להלן ויש בהם כדי ללמד על מידת ההשתלבות של יוצאי אתיופיה בצה"ל. הנושאים הם: שיעור הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה; ציוני הקב"א שלהם; שיעור יוצאי אתיופיה המשתחררים מהשירות בטרם הושלם; שיעור יוצאי אתיופיה המשרתים שירות קבע; שיעור יוצאי אתיופיה הכלואים בבתי-כלא צבאיים, ונתונים נוספים ככל שנמסרו לנו. הנתונים יוצגו בפילוח לפי פרמטרים שונים וכן בהשוואה לנתונים בכלל האוכלוסייה.

2.1 שיעור הגיוס לצה"ל

בשנים האחרונות ניכרת יציבות בשיעור הגיוס לצה"ל בקרב יוצאי אתיופיה. בטבלה שלהלן מוצג שיעור הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה בארבעה שנתונים לידה (1987-1990), בפילוח לפי מין וארץ לידה ובהשוואה לשיעורי הגיוס בכלל האוכלוסייה.

⁷ המשרד לקליטת העלייה, "מאייירס-גיוינט-מכון ברוקדייל" – מרכז אנגלברג לילדים ולנוער, בני נוער עולים בישראל – תמונת מצב עדכנית, כתבו פאולה כאהן-סטרבציינסקי, דגנית לוי וצ'סלב קונסטנטינוב, יולי 2010.

⁸ 76% מכלל יוצאי אתיופיה ילידי ישראל ו-83% מכלל ילידי אתיופיה לעומת 44% מכלל דוברי הצרפתית ו-52% מכלל דוברי האנגלית. בהקשר זה יש לציין כי יוצאי אתיופיה ילידי ישראל מביעים פחות חששות מפני הגיוס ופחות עניין בהכנה לשירות.

⁹ המשרד לקליטת העלייה, "מאייירס-גיוינט-מכון ברוקדייל" – מרכז אנגלברג לילדים ולנוער, בני נוער עולים בישראל – תמונת מצב עדכנית, כתבו פאולה כאהן-סטרבציינסקי, דגנית לוי וצ'סלב קונסטנטינוב, יולי 2010.

¹⁰ משרד ראש הממשלה, הודעות הדובר, באתר האינטרנט, <http://www.pmo.gov.il/PMO/Archive/Spokesman/2008/02/spokeethi100208.htm>, כניסה: 10 באוגוסט 2011.

טבלה מס' 1: שיעורי הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה ובכלל האוכלוסייה¹¹

שנת לידה	יוצאי אתיופיה		שיעור הגיוס בקרב הנוכחי בכלל האוכלוסייה	שיעור הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה (בנים)	יוצאות אתיופיה		שיעור הגיוס בקרב הנוכחי בכלל האוכלוסייה
	ילידי ישראל	ילידי אתיופיה			ילידי ישראל	ילידי אתיופיה	
1987	91.3%	83.8%	76.8%	85.3%	75.5%	48.2%	57.7%
1988	91.8%	84.2%	74.9%	85.7%	77%	42.8%	57.8%
1989	94.2%	84.8%	72.5%	86.7%	74.3%	41.3%	56.5%
1990	91.1%	84.5%	74.3%	86%	79.2%	45.2%	56%

מן הטבלה עולה כי, ככלל, שיעור הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה ילידי הארץ, הן בנים והן בנות, גבוה משיעור הגיוס בקרב ילידי אתיופיה ואף משיעור הגיוס בכלל האוכלוסייה.

שיעור הגיוס בקרב בנים יוצאי אתיופיה ילידי השנים 1987–1990 נע סביב 86%, גבוה באופן עקבי משיעור הגיוס בקרב בנים בכלל האוכלוסייה. נוסף על כך יש להדגיש כי שיעור הגיוס לצה"ל בקרב יוצאי אתיופיה ילידי ישראל גבוה במיוחד (91.1% בקרב ילידי שנת 1990). שיעור הגיוס בקרב כלל יוצאות אתיופיה נמוך באופן עקבי משיעור הגיוס בקרב בנות בכלל האוכלוסייה, 52% בקרב ילידות שנת 1990 (לעומת 56% בכלל הבנות). עם זאת יש לציין כי שיעור הגיוס בקרב יוצאות אתיופיה ילידות ישראל גבוה פי כ-1.5 משיעור הגיוס בקרב ילידות אתיופיה וגבוה במידה ניכרת אף משיעור הגיוס בכלל הבנות, 79.2% בקרב ילידות שנת 1990. נראה כי הממצאים בדבר שיעורי הגיוס הגבוהים בקרב יוצאי אתיופיה ילידי ישראל עשויים להיות מוסברים בין היתר על-ידי ותק שהייה בישראל.

2.2. ציוני קב"א

ציון קב"א (קבוצת איכות), המשמש את צה"ל לשיבוץ ראשוני של חיילים בשירות חובה, נע בין 41 (הציון הנמוך ביותר) ל-56 (הציון הגבוה ביותר). הציון מחושב על בסיס צירוף של כמה מרכיבים הנמדדים בתהליך ההתייצבות בלשכת הגיוס, ובהם: יכולת חשיבה, הנקבעת באמצעות מבחנים פסיכוטכניים; השכלה, והתאמה למסגרת הצבאית כפי שהיא באה לידי ביטוי בריאיון אישי. ציון הקב"א, יחד עם נתונים נוספים, משמש סף לקבלת זימון ליחידות מובחרות ומשפיע על יציאה לקצונה ועל שיבוץ למקצועות מסוימים בצבא.¹² ציון כי נתוני צה"ל על ציוני קב"א בקרב יוצאי אתיופיה ובכלל אוכלוסיית המתגייסים ילידי השנים 1987–1990 שיפורטו בטבלאות שלהלן מצביעים על פערים ניכרים בין ציוני הקב"א של שתי קבוצות האוכלוסייה האלה.

¹¹ עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 24 באוקטובר 2011.

¹² מאתר האינטרנט הרשמי של צה"ל למתגייסים, "עולים על מדים", <http://www.aka.idf.il/Main/giyus/general.aspx?catId=58436&docId=74856>, כניסה: 7 בנובמבר 2011.

טבלה מס' 2: התפלגות יוצאי אתיופיה (בנים) לפי ציון קב"א והשוואה לכלל המתגייסים¹³

כלל המתגייסים (בנים)				יוצאי אתיופיה (בנים)				שנת לידה
56-54	53-51	50-47	מתחת ל-47	56-54	53-51	50-47	מתחת ל-47	
25.2%	29.8%	22.1%	22.9%	1.5%	9.4%	38.2%	50.8%	1987
25.1%	29.9%	21.6%	23.4%	1.4%	9.5%	36.1%	52.9%	1988
25.3%	29.1%	22%	23.7%	1.5%	10.2%	34.9%	53.5%	1989
25.8%	28.8%	22.2%	23.2%	1.5%	11.9%	34.4%	52.2%	1990

מהנתונים המוצגים בטבלה מס' 2 עולה כי קיימים פערים ניכרים בין התפלגות ציוני הקב"א בקרב יוצאי ובין ההתפלגות בכלל המתגייסים: יותר מ-50% מכלל יוצאי אתיופיה (בנים) ילידי השנים 1987-1990 קיבלו ציון קב"א נמוך מ-47, לעומת כ-23% בלבד בכלל המתגייסים. כאמור, נתון זה משפיע על השיבוץ ביחידות ובתפקידים בצה"ל (עד מועד הגשת המסמך לא התקבל מידע מצה"ל על תפקידים שמשוברים בהם בעלי ציון קב"א נמוך). עוד עולה מן הטבלה כי כ-1.5% בלבד מכלל יוצאי אתיופיה ילידי השנים האמורות קיבלו ציוני קב"א גבוהים ביותר, בין 54 ל-56, לעומת כ-25% מכלל המתגייסים. יצוין כי בשנים האמורות לא חל שינוי של ממש בהתפלגות ציוני הקב"א בקרב יוצאי אתיופיה, וגם לא בכלל המתגייסים.

טבלה מס' 3: התפלגות יוצאות אתיופיה לפי ציון קב"א והשוואה לכלל המתגייסות¹⁴

כלל המתגייסות				יוצאות אתיופיה				שנת לידה
56-54	53-51	50-47	מתחת ל-47	56-54	53-51	50-47	מתחת ל-47	
19.1%	34.1%	31.6%	15.2%	0.9%	6.1%	35.9%	57.1%	1987
19.4%	34.5%	30.1%	15.9%	0.6%	8%	31.1%	60.3%	1988
19.5%	32.7%	30.9%	16.9%	0.9%	6%	30%	63.1%	1989
19%	33.7%	30.8%	16.6%	1.3%	8.5%	31.1%	59.1%	1990

מהנתונים המוצגים בטבלה מס' 3 עולה כי יותר מ-57% מכלל יוצאות אתיופיה ילידות השנים 1987-1990 קיבלו ציון קב"א נמוך מ-47, לעומת כ-16.6% בלבד מכלל המתגייסות. שיעור בעלות ציוני קב"א גבוהים, בין 54 ל-56, בקרב יוצאות אתיופיה ילידות השנים האמורות נע בין 0.6% ל-1.3%, נמוך במידה ניכרת מהשיעור המקביל בכלל המתגייסות – כ-20%.

¹³ מאתר האינטרנט הרשמי של צה"ל למתגייסים, "עולים על מדים", <http://www.aka.idf.il/Main/giyus/general.aspx?catId=58436&docId=74856>, כניסה: 7 בנובמבר 2011.

¹⁴ שם.

2.3. שירות במערכי צה"ל

בטבלה שלהלן יוצגו נתונים על שיעור המתגייסים יוצאי אתיופיה למערכים השונים של צה"ל. יצוין כי פנייתנו לצה"ל לקבלת נתונים מפורטים יותר על פילוח לפי תפקידים וחילות לא נענתה עד מועד הגשת המסמך.

טבלה מס' 4: שיעורי הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה למערכי צה"ל השונים¹⁵

בנות					בנים					שנת גיוס
מינהלה ויתר	נהיגה	טכני	ית"א	לחימה	מינהלה ויתר	נהיגה	טכני	ית"א (ייתר איכות)*	לחימה	
26.3%	2.1%	4.8%	62.7%	4.1%	16.7%	17.7%	14.5%	7.6%	43.5%	2006
20.3%	3.1%	4.8%	68.1%	3.7%	20.6%	17.5%	16.2%	7.6%	38.1%	2007
20.9%	1.1%	3.9%	69.6%	4.5%	23.9%	14.2%	12.9%	7.8%	41.2%	2008
28.8%	2.2%	2.4%	64.1%	2.5%	25.4%	10.6%	13.3%	8.9%	41.8%	2009

* עד מועד הגשת המסמך לא התקבלה הבהרה אילו תפקידים נכללים בקטגוריה זו.

אשר לשיבוץ המתגייסים יוצאי אתיופיה (בנים) עולה מן הטבלה שלעיל כי בשנים 2006–2009 (למעט שנת 2007) שובצו כ-40% מהם בתפקידי לחימה וכ-25% נוספים שובצו בתפקידי מינהלה. בהקשר זה יצוין כי בשנים האמורות חלה עלייה ניכרת בשיעור יוצאי אתיופיה המשובצים לתפקידי "מינהלה ויתר", מ-16.7% ל-25.4%, ובמקביל חלה ירידה בשיעור המשובצים לתפקידי נהיגה, מ-17.7% ל-10.6%. מצה"ל נמסר כי יש עלייה בשיעור יוצאי אתיופיה המתגייסים למערך הקורסים, אך לא התקבלו נתונים ספציפיים יותר בנושא זה.

אשר לשיבוץ יוצאות אתיופיה עולה מן הטבלה כי בשנים 2006–2009 חלה עלייה ניכרת בשיעור המשובצות לתפקידי "מינהלה ויתר", מ-20.9% ל-28.8% בהתאמה. מצה"ל נמסר כי שיעור גבוה של יוצאות אתיופיה משובצות למערך הקורסים.

בנושא המדיניות של צה"ל בכל הקשור לשילוב יוצאי אתיופיה בתפקידים פיקודיים בשירות החובה נמסר מצה"ל כי "מלבד כמה מסלולים ייחודיים (עתודה אקדמית, ייעודי קצונה וכו') צה"ל מצמיח את שדרת הפיקוד שלו מתוך השורות, בדגש על מערך הלחימה. בשל מבנה זה החלטה בדבר שילוב יוצאי אתיופיה בקורסי פיקוד (מפקדי כיתות, קצינים) תלויה בראש ובראשונה בהמלצת המפקדים ובמאפייני השירות של החייל עצמו. מתוך ההכרה בעובדה כי ספי האיכות המוגדרים למקצועות הפיקוד והקצונה עשויים למנוע את הוצאתם בהתאמה, הוחלט בצה"ל כי נתונים לא יובאו בחשבון בתהליכי איתור הפוטנציאל וכי הם לא יוגדרו כחריגים בהקשר זה".¹⁶ כלומר, ספי האיכות המוגדרים לא ייחשבו תנאי בלעדי באיתור מועמדים לתפקידים פיקודיים בקרב יוצאי אתיופיה.

¹⁵ מאתר האינטרנט הרשמי של צה"ל למתגייסים, "עולים על מדים", <http://www.aka.idf.il/Main/giyus/general.aspx?catId=58436&docId=74856>, כניסה: 7 בנובמבר 2011.

¹⁶ עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 24 באוקטובר 2011.

2.4. שחרור מהשירות בטרם השלמתו

בטבלאות שלהלן נתונים על יוצאי אתיופיה שהשתחררו מצה"ל לפני תום השירות ("נושרים") בשנים 2007–2010. הנתונים מוצגים בפילוח לפי מין וסיבת השחרור ובהשוואה לשיעור המקביל בכלל האוכלוסייה.

טבלה מס' 5: שיעור הנשירה מצה"ל בקרב חיילים יוצאי אתיופיה¹⁷

שנת שחרור	שיעור המשתחררים במועד שנקבע	שיעור הנושרים לפי סיבת הנשירה					שיעור כלל הנושרים בכלל יוצאי אתיופיה	שיעור הנושרים בכלל החיילים
		גופני	נפשי	פרט	אי-התאמה	התנהגות רעה או חמורה		
2007	72.3%	2.1%	4.3%	5%	12.1%	4.3%	27.7%	17.1%
2008	77.4%	2.1%	3.3%	2.8%	1.9%	12.6%	22.6%	14.4%
2009	82.1%	2.7%	3%	1%	0.9%	10.2%	17.9%	14.3%
2010	79.6%	2%	3.7%	0.6%	0.6%	13.5%	20.4%	15.4%

מהנתונים בטבלה שלעיל עולה כי בשנים 2007–2010 חלה ירידה בשיעור החיילים יוצאי אתיופיה שהשתחררו מהשירות בטרם השלמתו, מ-27.7% ל-20.4%, אך שיעורם בשנת 2010 היה עדיין גבוה בכ-5% מהשיעור המקביל בכלל החיילים. יצוין כי לפי נתוני צה"ל הסיבה המרכזית לנשירה של יוצאי אתיופיה בשנים 2008–2010 היתה "התנהגות רעה או חמורה", וכי בשנים האחרונות חלה עלייה ניכרת בשיעור הנושרים מהשירות בצה"ל מסיבה זו (מ-4.3% בשנת 2007 ל-13.5% בשנת 2010). במקביל הצטמצם במידה ניכרת שיעור המשתחררים בגין "אי-התאמה", מ-12.1% בשנת 2007 ל-0.6% בשנת 2010.

טבלה מס' 6: שיעור הנשירה מצה"ל בקרב חיילות יוצאות אתיופיה¹⁸

שנת שחרור	שיעור המשתחררות במועד שנקבע	שיעור הנושרות לפי סיבת הנשירה					שיעור כלל הנושרות בכלל יוצאות אתיופיה	שיעור הנושרות בכלל החיילות
		גופני	נפשי	פרט	אי-התאמה	התנהגות רעה או חמורה		
2007	91%	1%	2.3%	3.9%	1.6%	0.2%	9%	8.4%
2008	88.8%	1.9%	1.2%	4.3%	0.7%	3.1%	11.2%	6.7%
2009	93%	2.1%	1.1%	2.3%	0.4%	1.1%	7%	6.8%
2010	90.2%	1.4%	2.1%	3.4%	1%	1.9%	9.8%	7.2%

מן הטבלה עולה כי אין מגמה עקבית של שינוי בשיעור הנשירה מצה"ל של יוצאות אתיופיה בשנים 2007–2010; בשנת 2010 היה שיעורן 9.8%, גבוה משיעור הנשירה בכלל החיילות (7.2%). עוד עולה

¹⁷ עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 24 באוקטובר 2011.

¹⁸ שם.

מהטבלה כי שיעור הנשירה בקרב חיילות יוצאות אתיופיה נמוך פי-שניים לערך משיעור הנשירה בקרב חיילים יוצאי אתיופיה, וכי הסיבות העיקריות לה, לפי נתוני צה"ל, הן "פרט" ו"נפשי".

2.5. מיצוי לפיקוד ולקצונה

בטבלה שלהלן נתונים על מיצוי¹⁹ לפיקוד זוטור ולקצונה בקרב חיילים יוצאי אתיופיה בהשוואה לכלל חיילי צה"ל. מנתוני צה"ל עולה כי שיעור המיצוי לפיקוד זוטור בקרב חיילים יוצאי אתיופיה נמוך במידה ניכרת מהשיעור המקביל בכלל החיילים (כ-8% לעומת 14% בהתאמה).

טבלה מס' 7: שיעור המיצוי לקצונה בקרב יוצאי אתיופיה ובהשוואה לכלל האוכלוסייה²⁰

מגדר	מיצוי לקצונה בקרב יוצאי אתיופיה	מיצוי לקצונה בכלל חיילי צה"ל
שיעור המיצוי		
בנים	2%	7%
בנות	6%	7%

מן הטבלה שלעיל עולה כי שיעור המיצוי לקצונה בקרב יוצאי אתיופיה (גברים) נמוך במידה ניכרת משיעור המיצוי בכלל האוכלוסייה (2% לעומת 7% בהתאמה). עם זאת, שיעור המיצוי לקצונה בקרב יוצאות אתיופיה (בנות) גבוה פי-שלושה משיעור המיצוי לקצונה בקרב יוצאי אתיופיה (6%), וקרוב לשיעור המיצוי בכלל אוכלוסיית צה"ל המקבילה (7%). יצוין כי רוב היוצאים לקצונה מקרב יוצאי אתיופיה הם ילידי אתיופיה (85% בקרב הבנים ו-81% בקרב הבנות).

יצוין כי למרות בקשתנו לקבל נתונים על מספר הקצינים יוצאי אתיופיה המשרתים בצה"ל לא התקבלו נתונים אלה עד מועד הגשת המסמך.

2.6. שירות קבע

כיום משרתים בצבא הקבע כ-564 יוצאי אתיופיה. להלן נתונים על יוצאי אתיופיה הפונים לשירות קבע מכלל המסיימים שירות חובה באופן תקין, בפילוח לפי מין ושנת שחרור.

טבלה מס' 8: שיעור הנכנסים לשירות קבע מכלל המסיימים שירות חובה²¹

שנת שחרור	בנים		בנות	
	יוצאי אתיופיה	כלל צה"ל	יוצאות אתיופיה	כלל צה"ל
2007	8.3%	17%	6.3%	11.4%
2008	6.7%	16.9%	4.8%	10.9%

¹⁹ כאמור, הכוונה היא לסיום הכשרה צבאית, כגון קורס קצינים וקורס מפקדים, או סיום מסלול להכשרת לוחמים.

²⁰ עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 24 באוקטובר 2011.

²¹ שם.

11.5%	6.3%	15.8%	8.1%	2009
13%	9.4%	16.3%	7.4%	2010

מן הטבלה עולה כי שיעור החיילים יוצאי אתיופיה שנכנסו לשירות קבע בשנת 2010 מכלל יוצאי אתיופיה שסיימו שירות חובה היה 7.4%, נמוך ביותר מפי-שניים משיעור המשרתים בקבע מכלל המסיימים שירות חובה בצה"ל (16.3%). עם זאת, שיעור יוצאי אתיופיה המשרתים כיום בצבא הקבע מכלל המשרתים בקבע הוא כ-1.4%, קרוב מאוד לשיעורם בכלל האוכלוסייה (כ-1.5%).

עוד עולה מן הטבלה לעיל כי ניכרת מגמת עלייה משמעותית בשיעור החיילות יוצאות אתיופיה הנכנסות לשירות קבע, מ-6.3% בשנת 2007 ל-9.4% בשנת 2010. בהקשר זה יצוין כי כ-80 מ-100 יוצאות אתיופיה המשרתות בצבא הקבע הן קצינות.

נוסף על כך יצוין כי כיום מועסקים כ-51 יוצאי אתיופיה במעמד אזרחים עובדי צה"ל, והם 0.7% מכלל האזרחים עובדי צה"ל.²²

2.7. כליאה במהלך השירות הצבאי

להלן נתונים על שיעור הכליאה בקרב יוצאי אתיופיה המשרתים בצה"ל בפילוח לפי שנת שחרורם מהצבא. יצוין כי יוצאי אתיופיה הם כ-12% מכלל החיילים הכלואים, שיעור גבוה במידה ניכרת ביותר משיעור יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה (כאמור, כ-1.5%).²³ בטבלה שלהלן נתונים על שיעור החיילים יוצאי אתיופיה שהיו כלואים במהלך השירות הצבאי מכלל החיילים יוצאי אתיופיה בפילוח לפי שנת שחרור ובהשוואה לשיעור המקביל בכלל האוכלוסייה.

טבלה מס' 9: שיעור יוצאי אתיופיה שהיו כלואים במהלך שירותם הצבאי

בהשוואה לכלל האוכלוסייה²⁴

שנת שחרור	יוצאי אתיופיה	כלל חיילי צה"ל	יוצאות אתיופיה	כלל חיילות צה"ל
2007	53.3%	23.8%	17.4%	4%
2008	52.6%	23.8%	17.5%	3.5%
2009	51.1%	24.1%	12.3%	3.2%
2010	52.9%	25.4%	10.5%	3.3%

מן הנתונים עולה כי בשנים 2007–2010 לא חל שינוי של ממש בשיעור הכלואים מכלל החיילים יוצאי אתיופיה, שהיה כפול משיעור הכליאה בכלל חיילי צה"ל (52.9% לעומת 25.4% בהתאמה בשנת 2010). בשיעור הכליאה בקרב יוצאות אתיופיה שהשתחררו בשנים האמורות חלה ירידה ניכרת, ועם זה, שיעור הכלואות יוצאות אתיופיה עדיין גבוה יותר מפי-שלושה משיעור המקביל בכלל חיילות צה"ל. יצוין כי

²² הני"ל, מכתב, 8 בפברואר 2011

²³ יצוין כי שיעור העולים מחבר המדינות בכלל הכלואים הוא כ-17%, שיעור בני המיעוטים הוא כ-1% ושיעור ילדי הארץ 70%.

²⁴ עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 24 באוקטובר 2011.

בשנים האמורות היה שיעור הכליאה בקרב נשים יוצאות אתיופיה נמוך במידה ניכרת משיעור הכליאה בקרב גברים יוצאי אתיופיה.

אשר להתפלגות החיילים הכלואים יוצאי אתיופיה לפי סוגי העבירות עולה מן הטבלה שלהלן כי רוב הכלואים יוצאי אתיופיה כלואים בגין עבירות עריקות (55%), נפקדות (25%) ומשמעת (15%), ומיעוטם כלואים בגין עבירות אחרות, כגון שימוש בלתי חוקי בנשק, אלימות או השתמטות.

טבלה מס' 10: התפלגות הכלואים יוצאי אתיופיה לפי סוג העבירה

השתמטות	גנבה	נפקדות	סמים	אלימות	שימוש בלתי חוקי בנשק	משמעת	עריקות	סוג העבירה
1%	1%	25%	1%	0.7%	0.3%	15%	55%	שיעור הכלואים

מצה"ל נמסר כי שיעור הכליאה החוזרת (כליאה שנייה ושלישית) בקרב החיילים יוצאי אתיופיה הוא 14% בנים ו-2% בנות.

בשל השיעור הגבוה של חיילים יוצאי אתיופיה בבסיסי הכליאה של צה"ל הצבא נוקט בין היתר את הצעדים האלה: קיום סדנאות ייחודיות ליוצאי אתיופיה העוסקות בסוגיות שרלוונטיות להם; שיבוץ קצינת עלייה ופרט שתפקידה לתת מענה לחיילים יוצאי אתיופיה; שיחות אישיות והרצאות של קצינים יוצאי אתיופיה שעשויים לשמש מודל לחיקוי ותמריץ לחזרה לשירות תקין; קיום סדנאות בבסיסי הכליאה להקניית ידע בתחומי זכויות החיילים יוצאי אתיופיה; קיום ימי עיון בנושא ההשתלבות בצה"ל ושיחות לחיזוק המוטיבציה, בשיתוף עם המשרד לקליטת העלייה ועמותת "ציוני ישראל". מאז פברואר 2011 מתקיימת בצה"ל תוכנית ניסוי (פיילוט) המתמקדת ביוצאי אתיופיה הכלואים בפעם השנייה בגין עבירה של היעדרות מהשירות, שבמסגרתה בסיום תקופת הכליאה החיילים חוזרים להיות משובצים ב"מייטב" (הגוף האמון על התפקידים שביצעו בעבר מינהל הגיוס ובקו"ם) לבחינת שיבוצם וכמנוף למיצוי טוב יותר של שירותם הצבאי.²⁵

3. תוכניות לקידום ההשתלבות של יוצאי אתיופיה בצה"ל

להלן ייסקרו תוכניות מרכזיות (ככל שנמסר לנו מידע עליהן) שצה"ל מפעיל, בשיתוף עם גופים נוספים, כגון המשרד לקליטת העלייה, לקידום ההשתלבות של יוצאי אתיופיה בשירות הצבאי. יצוין כי חלק מהתוכניות מתקיימות לפני הגיוס וכחלק מהכנה לקראתו, ובהן ליווי בפנימיות;²⁶ פעילות מרוכזת בפנימיות ובכפרי נוער;²⁷ ביקורי בני נוער והוריהם ביחידות צה"ל; טיפול ת"ש (תנאי שירות) במטרה לסיימו עד יום הגיוס, בין היתר כדי לאפשר ליוצאי אתיופיה לקבל את ההטבות שהם זכאים להן מהיום

²⁵ עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 24 באוקטובר 2011.

²⁶ זוהי תוכנית חדשה שהפעלתה אמורה להתחיל בשנת הלימודים תשע"ב כבעשר פנימיות.

²⁷ במסגרת תוכנית זו נערכים ביחידות צה"ל ימי הורים ומלש"בים (מועמדים לשירות ביטחון) שמתקיימות בהם שיחות היכרות עם המפקדים, החיילים וקצינת הת"ש; סיור ביחידה ופעולות הכנה נוספות.

הראשון לשירות. נוסף על אלה צה"ל מפעיל בשיתוף עם גורמים נוספים תוכניות בעבור חיילים יוצאי אתיופיה עם תחילת שירותם בצה"ל, ובהן:

- **קורס "אמיר"** מיועד לחיילים וחיילות שאינם לוחמים ומטרתו להקנות לחניכים מיומנויות למידה החשובות להצלחה בשירות הצבאי ולסייע בשיבוץם במגוון מקצועות המוגדרים בצה"ל איכותיים ועשויים להוביל גם לקצונה. עד כה החלו את הקורס כ-1,370 חיילים (כ-430 חיילים וכ-940 חיילות). מצה"ל נמסר כי יש החלטה להגדיל את היקף המשתתפים בקורס ב-150 חניכים נוספים.
- **הכנה ליחידות השדה:** מתוך כוונת צה"ל האמורה להרחיב את קורס "אמיר" לחיילים נוספים הוקמה מסגרת הכנה גם לחיילים יוצאי אתיופיה המיועדים ללחימה, שמטרתה להכין את החיילים להתמודדות עם סביבת הלחימה ולהקנות להם כלים שעשויים לסייע במיצוי לפיקוד ולקצונה בהמשך השירות. מצה"ל נמסר כי השנה צפוי שישתתפו במסגרת זו כ-150 חיילים. נוסף על כך נמסר כי כדי להתמודד באופן ממוקד עם סוגיית המיצוי לפיקוד ולקצונה צה"ל מגבש תוכנית ממוקדת להכנת יוצאי אתיופיה לתפקידים אלו ביחידות השדה.

עוד נמסר מצה"ל כי יוצאי אתיופיה בוגרי מסלול העתודה האקדמית, הזכאים בין היתר להארכת משך הלימודים כאמצעי להגברת התמדתם במסלול העתודה האקדמית, משובצים כקצינים אקדמאים בכל זרועות וסמכויות צה"ל בהתאם להשכלתם. נוסף על כך צה"ל מפעיל בשיתוף עם המשרד לקליטת העלייה, הגיוינט, משרד החינוך וגורמים נוספים תוכניות נוספות שמטרתן לעודד יוצאי אתיופיה לשירות הכולל התפתחות לתפקידי פיקוד וקצונה. עוד נמסר מצה"ל בהקשר זה כי "לאחרונה, הוחלט לגבש באכ"א (אגף כוח-אדם) תוכנית פעולה רחבה הכוללת את מגוון הפעילויות, מעדכנת את התוכנית החמש-שנתית הקודמת ומסנכרנת את הפעילויות הנדרשות לצורך השגת תוצאה אפקטיבית מוצלחת".²⁸

4. השתלבות במכינות קדם-צבאיות

המכינות הקדם-צבאיות (להלן: המכינות) הוקמו במטרה להכין את בני הנוער בוגרי מערכת החינוך למפגש עם חיי הצבא ולשירות מלא ומשמעותי בצה"ל, ולעודד התנדבות ליחידות קרביות, ליחידות מובחרות ולמסלולי פיקוד וקצונה.²⁹

בשנת הלימודים הקודמת (תשע"א) פעלו בישראל 37 מכינות ולמדו בהן כ-2,400 חניכים. על-פי נתוני משרד החינוך בשנת הלימודים תשע"ב לומדים במכינות כ-98 חניכים יוצאי אתיופיה, שהם כ-4% מכלל החניכים (שיעור גבוה משיעור יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה בישראל).³⁰ עוד עולה מנתוני משרד החינוך כי רוב החניכים יוצאי אתיופיה נקלטים בכמה מכינות עיקריות: מכינת ימין-אורד,

²⁸ הועבר באמצעות עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, משרד הביטחון, מכתב, 24 באוקטובר 2011.

²⁹ אתר האינטרנט של משרד החינוך – מכינות קדם צבאיות, http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Mechinot_Kdam/Odot/skira.htm, כניסה: 22 בנובמבר 2011.

³⁰ יוחנן בן יעקב, ממונה מכינות קדם-צבאיות במשרד החינוך, מכתב, 21 באוגוסט 2011.

שלומדים בה כיום כ-54 חניכים יוצאי אתיופיה;³¹ מכינת קריית-מלאכי, שלומדים בה שלושה חניכים יוצאי אתיופיה מ-45 חניכים במסלול שנה א' (20%); מכינת "גל-עכו", שלומדים בה תשעה חניכים יוצאי אתיופיה, ומכינת "תמיר-קצרין", שלומדים בה שבעה חניכים יוצאי אתיופיה.³²

מהמכינות קריית-מלאכי וימין-אורד נמסר כי החניכים יוצאי אתיופיה זקוקים לסיוע נרחב יותר מזה שניתן לחניכים מכלל האוכלוסייה, והמכינות משקיעות משאבים ניכרים באיתור וגיוס חניכים יוצאי אתיופיה ובמתן סיוע כלכלי, אקדמי וחברתי לחניכים יוצאי אתיופיה במהלך הלימודים.³³ ממשד החינוך נמסר כי בעבר נעשו כמה ניסיונות לגייס משאבים ייחודיים לבני נוער יוצאי אתיופיה הלומדים במכינות, אך הנושא טרם הגיע לידי סיכום.³⁴

³¹ יצוין כי כ-80% מ-190 חניכים יוצאי אתיופיה שלמדו במכינת ימין-אורד בשנים 2006–2010 שובצו בתפקידי לחימה, 3.5% מהם קצינים.

³² יוחנן בן יעקב, ממונה מכינות קדם-צבאיות במשרד החינוך, מכתב, 21 באוגוסט 2011.

³³ איל אלדר, מנהל המכינה הקדם-צבאית לפיקוד ומצוינות חברתית "ימין אורד", מכתב, 21 באוגוסט 2011; הרב בעז שרמן, ראש המכינה הקדם-צבאית קריית-מלאכי, מכתב, 14 באוגוסט 2011.

³⁴ יוחנן בן יעקב, ממונה מכינות קדם-צבאיות במשרד החינוך, מכתב, 21 באוגוסט 2011.

